

Biografie Familie Gläser – Akersteenweg 5 Heer / Hoofdstraat 71 Amby

Symche (Sijmche in de officiële documentatie) Gläser wordt op 3 augustus 1897 geboren in een plaats die volgens de documentatie uit die tijd Szeressawa heet. Waarschijnlijk gaat het hier om het plaatsje Szereszòw (Sjeresjevo of Sjèrasjava). Dit dorpje – op zo'n 100 kilometer ten Noordoosten van Brest – dat in 2021 een 1650 inwoners kende lag in een roerig gebied.¹ Toen Symche in 1897 werd geboren lag het dorpje in het Russisch Keizerrijk. Dat veranderde in 1915, toen het door de Duitsers werd bezet, en in 1919 toen de Polen het bezetten. Van 1921 tot 1939 hoorde het dorpje officieel bij Polen waarna het onderdeel werd van de Belarussische Sowjetrepubliek.² Sinds het uiteenvallen van de USSR ligt Sjèrasjava in Belarus.

Symche trouwde met de twee jaar jongere Esta (ook wel Esfir of Estir) Golda Scyczman (ook wel Scijczman of Seyczman). Zij werd op 9 december 1899 geboren in Lukow, een kleine stad in Oost-Polen op zo'n 100 kilometer ten Westen van Brest. Ze trouwden op 24 februari 1920 in Lodz in Polen. Op 27 januari 1921 wordt hun zoon Heinrich in Essen geboren. Op enig moment hebben Symche en Esta dus besloten – wellicht ingegeven door oorlogsgeweld in hun geboortestreek, maar waarschijnlijker vanwege werkgelegenheid³ – om zich in Essen te vestigen.

Daar woonden ze nog steeds toen de nazi's in 1933 aan de macht kwamen. In datzelfde jaar – op 10 mei - komen ze als vluchtelingen naar de omgeving van Maastricht. Ze wonen in Amby – aan de Hoofdstraat 71 (nu Ambyerstraat Zuid). In de zes jaar dat ze daar als gezin wonen loopt het huwelijk tussen Symche en Esta spaak. Hoewel het huwelijk tussen de twee niet officieel wordt ontbonden vertrekt Symche op 11 juli 1939 om in Heer te gaan wonen. Esta en Heinrich blijven aan de Hoofdstraat wonen. Symche vindt eerst woonruimte aan de Akersteenweg nummer 114, en vanaf 20 oktober van datzelfde jaar aan de Akersteenweg nummer 5. De plek van het toenmalige nummer 5 en de huidige nummers 5 – waar het struikelsteentje geplaatst wordt – is niet dezelfde. Aan de oneven zijde van de Akersteenweg was op de plek van de huidige nummers 5 sprake van industriële bebouwing. Waarschijnlijk was nummer 5 een van de spaarzame huisjes langs de Akersteenweg richting de Heerderweg. Deze huisjes zijn met de aanleg van de A2 en het knooppunt Europaplein gesloopt. Symche was volgens de officiële documentatie handelaar [/venter](#) in manufacturen, maar er is geen bewijs van daadwerkelijke handelsactiviteiten van zijn periode in Maastricht te vinden.

Zoon Heinrich – die blijkens de officiële documentatie kappersleerling en vertegenwoordiger [in levensmiddelen](#) was, is de eerste die in de handen van de nazi's valt. Dit gebeurt naar aanleiding van het tot drie keer toe vernielen en wegmaken van de bordjes “ voor joden

¹ <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%88%D0%B5%D0%B2%D0%BE>, laatst gezien 13-07-22.

² Ibid.

³ <https://de.wikipedia.org/wiki/Ruhrpolen>, laatste gezien 13-07-2022. Het moet opgemerkt worden dat de piek van de Pools-Duitse migratiegolf rondom de geboortejaren van Esta en Symche ligt. Als zij dus tot deze groep behoorden dan waren ze late migranten. Er bestond in ieder geval een duidelijke migratieroute van Polen naar het Ruhrgebied.

verboden” die op last van de nazi’s waren neergezet in het stadspark in Maastricht. Als reactie op die verzetsdaad arresteerde de *Sicherheitspolizei* op 20 mei 1942 10 joodse mannen⁴ - de zogenaamde 10 van Maastricht.⁵ Onder hen waren Gustaaf Wijngaard – veehandelaar en bestuurder van de synagoge in Maastricht en verzetsman Frederik Goldsteen.⁶ Al snel na de arrestatie van de 10 mannen laten de nazi’s drie van de arrestanten vrij⁷; voor deze drie worden drie andere mannen gearresteerd.⁸ Hoewel hij niet als een van 10 wordt genoemd wordt ook Heinrich Gläser in dit kader op 23 mei 1942 door de *Sicherheitspolizei* gearresteerd.⁹ De arrestanten – waaronder ook Heinrich - werden tot 25 juni vastgehouden in het Huis van Bewaring aan de Minderbroedersberg in Maastricht. Van daar werden ze op transport gesteld naar het *Polizei- und Durchgangslager Amersfoort*. Op 16 juli 1942 wordt Heinrich – samen met de anderen op transport gesteld naar Westerbork, waar de trein vanuit Amersfoort op station Hooghalen wordt gecombineerd met een trein uit Westerbork.¹⁰ De gecombineerde trein – die nog dezelfde dag vertrekt - heeft als bestemming Auschwitz. Heinrich wordt daar onder nummer 48141 als gevangene ingeschreven¹¹; als beroep wordt hier zink- of plaatwerker genoteerd.¹² Op 19 augustus 1942 wordt Heinrich in Auschwitz vermoord. Hij is dan 22 jaar oud.

De grootschalige deportatie van joden uit Maastricht en omstreken begon eind augustus 1942. Op maandag 24 augustus 1942 worden door de Nederlandse politie in Maastricht en omstreken oproepkaarten bezorgd aan joden onder de 60 jaar oud. Ze dienen zich de volgende dag om 16.00 uur te melden in de school aan de Professor Pieter Willemsstraat – op een steenworp afstand van het station in Maastricht. Symche en Esta ontvangen deze oproep ook, Symche in Heer en Esta in Amby.¹³ De volgende dag worden alle in Heer opgeroepen joden – waaronder Symche – gearresteerd door veldwachter, NSB-er en lid van

⁴ H. van Rens, *Vervolgd in Limburg: Joden en Sinti in Nederlands-Limburg tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Maaslandse Monografieën, nummer 76, Hilversum, Verloren, 2013, pagina 102.

⁵ V. Bartholomeus, *De kleine Lou zag zijn vader nooit meer terug; Jodenvervolgving startte in Limburg met arrestatie van ‘de tien van Maastricht’*, in Dagblad de Limburger, 20-05-2022, via limburger.nl – laatst gezien 15-07-2022.

⁶ H. van Rens, *Vervolgd in Limburg: Joden en Sinti in Nederlands-Limburg tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Maaslandse Monografieën, nummer 76, Hilversum, Verloren, 2013, pagina 102.

⁷ Ibid. Hun vrijlating is op basis van het feit dat ze gemengd gehuwd waren. Dat dat geen garantie was voor vrijlating bewijst Isaak Blitz - die ook gemengd gehuwd was, maar niet werd vrijgelaten (zie noot 204 op bladzijde 102 van van Rens).

⁸ Ibid. Van Rens noemt Marcus Salomon; Eduard von Geldern en Salomon Brünn als de drie die werden vrijgelaten en David Leo Cahn als een van de mannen die in hun plaats werden gearresteerd. De overige twee noemt hij niet. Volgens Bartholomeus (zie noot 5) zijn de uiteindelijke 10: Gustaaf Wijngaard; Frederik Goldsteen; David Leo Cahn; Levi Velleman; Salomon Victor Herzdahl; Louis Salomons; Joseph Sanders; Isaak Blitz; Louis Elekan en Isaak Neuburger.

⁹ RHCL GAM Gemeentepolitie 20.108A 1738 J1 nummer 2956/4784. In dit schrijven meldt de Commissaris van Politie dat Heinrich Gläser en Louis Elekan door de *Sicherheitspolizei* zijn gearresteerd op 23 mei 1942. Hetzelfde schrijven meldt eveneens het vrijlaten van Grüner, Brünn en von Geldern. Het schrijven noemt de naam Salomon niet, en van Rens maakt geen melding van Grüner. Wellicht waren de 10 van Maastricht met 11. Dat zou ook het ontbreken van de naam van Heinrich Gläser in de lijst van de Limburger verklaren.

¹⁰ H. van Rens, *Vervolgd in Limburg: Joden en Sinti in Nederlands-Limburg tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Maaslandse Monografieën, nummer 76, Hilversum, Verloren, 2013, pagina 102.

¹¹ Wijngaard had nummer 48477 – zie V. Bartholomeus, *De kleine Lou zag zijn vader nooit meer terug; Jodenvervolgving startte in Limburg met arrestatie van ‘de tien van Maastricht’*, in Dagblad de Limburger, 20-05-2022, via limburger.nl – laatst gezien 15-07-2022.

¹² Klempner.

¹³ RHCL GAM Gemeentepolitie 20.108A 1739.

de SS, Jos Blokker en als groep door hem afgeleverd bij het verzamelpunt aan de Professor Pieter Willemsstraat. Van Esta is niet bekend of zij ook op een dergelijke manier naar Maastricht is gebracht, of dat zij – net als de in Maastricht woonachtige opgeroepen – uit eigen beweging naar de Professor Pieter Willemsstraat is gekomen. Zowel Symche als Esta worden met het transport van 25 augustus 1942 van Maastricht naar Westerbork gedeporteerd waar zij op 26 augustus 1942 aankomen.¹⁴ Hoewel de meeste mensen die 25 augustus 1942 uit Maastricht in Westerbork aankomen meteen op transport gesteld worden naar Auschwitz krijgen zowel Esta als Symche uitstel van dit transport, en ook van de daaropvolgende transporten. Op hun beider werkkaarten staat aangetekend dat beide zowel op 7-11-1942 als op 13-11-1942 nog in Westerbork aanwezig zijn. Op zeven november verblijft Esta in barak 41 terwijl Symche in barak 58 verblijft. Op dertien november verblijven beiden in barak nummer 56.¹⁵ Op 18 mei 1943 wordt Esta op transport gesteld naar Sobibor, waar ze meteen na aankomst wordt vermoord. Zij was 43 jaar oud. Het transport waar zij deel van uit maakte kende geen overlevenden. Een week later – op 25 mei 1943 – wordt ook Symche op transport gesteld naar Sobibor en meteen na aankomst vermoord. Hij was 49 jaar oud. Ook het transport waar hij deel van uit maakte kende geen overlevenden.

¹⁴ Blijkens de werkkaarten uit de cartotheek van de Joodse Raad. Esta heeft twee werkkaarten. Een getypt exemplaar onder de naam Esfir Scijczman waarop verder geen aantekeningen staan anders dan “met: Henirich Gläser” (op de werkkaart van Heinrich Gläser staat “met: Esfir Scijczman”). Het lijkt hier niet om fysiek gezelschap te gaan maar eerder om een soort contactpersoon; Heinrich is immers nooit in Westerbork geweest; hij is op 16-7-42 vanuit Amersfoort met de trein op transport gezet naar Westerbork – maar de trein uit Amersfoort wordt op station Hooghalen gecombineerd met een trein uit Westerbork die daarna meteen doorrijdt naar Auschwitz. Daarnaast is er een handgeschreven exemplaar onder de naam Esta (Esfir erboven geschreven) Gläser Seyczman (of Scyczman). Op deze kaart staat “met: Gläser, Heinz”, met wie hoogstwaarschijnlijk Heinrich bedoeld werd (die toen al vermoord was). Verder is opmerkelijk dat als adres Akersteenweg 5 is opgegeven – waar ze nooit heeft gewoond; en dat als aankomstdatum in Westerbork 28 augustus 1942 is opgegeven terwijl op dezelfde kaart staat aangetekend dat ze uitstel van het transport van 26/27 augustus heeft gekregen. Symche heeft op zijn kaart aangetekend staan “met: Gappe, Ilse Sara” een 17-jarig meisje dat ook uit Heer gedeporteerd werd. Op haar kaart staat Symche aangetekend.

¹⁵ Barak nummer 56 deed dienst als werkbarak waarin onder andere batterijen werden gedemonteerd. Zie: https://www.wikiwand.com/nl/Barak_56. De barak is nu – na omzwervingen – weer terug in Westerbork. Klaarblijkelijk deed deze barak ook dienst als woonbarak.